

**Olena Kobzar, Candidate of Economic Sciences, Senior
Researcher at the Department of Ecosystem Assessment
of Natural Resource Potential**

*Public Institution “Institute of Environmental Economics
and Sustainable Development
of the National Academy of Sciences of Ukraine”
Kyiv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-244-9-26>

**EU EXPERIENCE IN THE APPLICATION
OF AGROECOLOGICAL SCHEMES IN THE SPHERE
OF BIODIVERSITY CONSERVATION OF AREAS
OF HIGH NATURAL VALUE**

**ДОСВІД ЄС ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ
АГРОЕКОЛОГІЧНИХ СХЕМ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ
БІОРИЗНОМАНІТТЯ ТЕРИТОРІЙ
З ВИСОКОЮ ПРИРОДНОЮ ЦІННІСТЮ**

Серед низки втрат внаслідок активних бойових дій на території України необхідно назвати шкоду, завдану природно-заповідному фонду України. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «на сьогоднішній день війна російської федерації проти України вплинула на 20% всіх заповідних територій. На окупованих територіях російські війська не підтримують заповідний статус наших природоохоронних територій і використовують їх як плацдарм для розміщення військ» [1].

Враховуючи зазначене, відновлення природно-заповідного фонду України вимагатиме розробки відповідних інструментів. У цьому сенсі актуальним є дослідження зарубіжного досвіду, зокрема на особливу увагу заслуговує досвід ЄС щодо розробок та впровадження агроекологічних схем.

Необхідно зауважити, що агроекологічні схеми за критерієм сплати платежів фермерам можна поділити на такі групи: схеми, за якими платежі сплачуються за виконання певних вимог до ведення

сільськогосподарської діяльності та метою яких є досягнення екологічних цілей [2]; схеми, за якими платежі сплачуються за досягнення певних екологічних результатів; гібридні схеми, за якими платежі сплачуються за виконання певних вимог та досягнення певних екологічних результатів.

Починаючи з 2014 року Європейською комісією було докладено чимало зусиль щодо розробки та впровадження пілотних агроекологічних схем, в яких платежі сплачуються за досягнення екологічних результатів [3]. Зокрема такі пілотні схеми було реалізовано на природоохоронних територіях та територіях з високою природною цінністю у Англії, Ірландії, Іспанії та Румунії (табл. 1) [3; 4, с. 19–20].

У таких схемах розмір платежу залежить від рівня досягнення встановлених екологічних цілей, для вимірювання якого використовують індикатори результатів і які можуть бути:

1) індикаторами стану екосистеми – біофізичні характеристики (наприклад, вологість ґрунту), структура (наприклад, висота рослинності) тощо;

2) видові індикатори – певні види тварин або рослин (самі є ключовим об'єктом збереження), види, що легко ідентифікуються та присутність яких вказує на ймовірну присутність одного або декількох інших видів, ключові види (відіграють фундаментальну роль в екосистемі та зміни яких можуть призвести до значних змін чисельності іншого виду), домінуючі види (дають більшу частину біомаси або кількості особин), види-індикатори управління (чутливі до способу управління сільським господарством) тощо.

Платежі мають дві основні форми: платежі за досягнення результатів у збереженні середовища існування – зазвичай сплачуються за одиницю площі (наприклад, євро за гектар для луків з багатим рослинним складом); за досягнення результатів у збереженні певних видів рослин або тварин – оплата заснована на кількості індикаторів (наприклад, за гніздо або пару птахів, що гніздяться платіж буде складати 1 євро, якщо їх п'ять – платіж буде складати 5 євро).

Таблиця 1

**Характеристики ділянок з високою природною цінністю,
в межах яких було реалізовано пілотні агроекологічні схеми,
в яких платежі сплачуються за досягнення певних
екологічних результатів**

Цілі збереження біорізноманіття	Площа за договором (га)		Кількість ділянок		Середній розмір ділянки (га)	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
<i>Ірландія</i>						
Багаті видами луки	121,26	137,81	62	72	1,96	1,91
Середовище існування болотного рябчика та багаті видами луки	14,39	28,74	20	36	0,72	0,80
Середовище розмноження куликів	29,55	61,35	5	9	5,91	6,81
Багаті видами заплавної луки	18,97	23,94	13	18	1,46	1,33
Багаті видами заплавної луки з птахами, що гніздяться на землі	13,54	16,44	9	8	1,05	2,05
<i>Іспанія</i>						
Оливи	21,51	23,83	53	72	0,41	0,33
Мигдаль	28,60	28,60	47	47	0,61	0,61
Виноградники	11,33	11,33	15	15	0,76	0,76
<i>Англія</i>						
Багаті видами луки	35,35	35,35	19	19	1,9	1,9
Середовище розмноження куликів	137,52	153,25	20	22	6,9	7
Зимуючі птахи	25,14	25,14	18	18	1,4	1,4
Запилювачі	16,94	16,94	11	11	1,54	1,54
<i>Румунія</i>						
Багаті видами луки	98,95	99,68	155	155	0,64	0,64
Всього:	573,05	662,4	447	502	1,94	2,08

Джерело: складено автором за [4, с. 7; 5, с. 19; 6]

Отримані результати реалізації проекту продемонстрували, що агроекологічні схеми, за якими платежі сплачуються за досягнення певних результатів забезпечують мотивацію, а також гарантію співвідношення ціни та якості. Зокрема в Англії екологічні

показники на ділянках, де було реалізовано такі схеми, були суттєво вищими у порівнянні з відповідними показниками на контрольних ділянках (для схем з метою відновлення кількості запилювачів – на 15%, багатих видами луків – на 24%, кількості зимуючих птахів – на 43% [4, с. 8]). Отже, такі схеми мають значний потенціал для підвищення ефективності агроекологічних заходів, зокрема для вирішення завдань більш «високого рівня» – відновлення біорізноманіття природоохоронних територій та територій з високою природною цінністю.

Література:

1. Нова реальність. *Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України*. URL: <https://wownature.in.ua/nova-realist/> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Results-based agri-environment measures are an effective conservation strategy for species-rich grassland. *European Comission*. URL: https://environment.ec.europa.eu/research-and-innovation/science-environment-policy_en (дата звернення: 20.09.2022).
3. About this project. RBAPS project. URL: <https://rbaps.eu/about/> (дата звернення: 20.10.2022).
4. Pilot Results-Based Payment Approaches for Agri-environment schemes in arable and upland grassland systems in England FINAL REPORT 2019. 202 p. URL: <http://publications.naturalengland.org.uk/publication/6331879051755520?category=35001> (дата звернення: 20.10.2022).
5. RBAPS Ireland and Spain End of project synthesis report. 2018. 69 p. URL: https://rbapseu.files.wordpress.com/2019/01/rbaps_eop01_project-synthesis.pdf (дата звернення: 20.10.2022).
6. Results-based agri-environment schemes for support of broad biodiversity at landscape scale in Transylvanian High Nature Value farmland. 2020. 37 p. URL: <https://fundatia-adept.org/wp-content/uploads/2021/07/RBAPS-Final-report-17-July-2019-cory.pdf> (дата звернення: 20.10.2022).